

वादळ वार्ता

VADAL VARTA

vadalvartanews@gmail.com

● मुख्य संपादक : अजय भांगे ● संपादक : रमेश गुळभिले ● कार्यकारी संपादक : संतोष निकम ● मो.न. ९४२२६६००७७

● बीड/महाराष्ट्र ● सोमवार ४ मार्च २०२४ ● आरएनआय/टिसी/एमएचएमएआर/२०२३/५२३१५ ● वर्ष १ ले ● अंक २०१ ● पाने ४ ● किंमत ४ रुपये

प्रतिनिधी नेमणे आहे
महाराष्ट्रातील प्रत्येक जिल्हा, तालुका आणि गावचा प्रतिनिधी नेमणे आहे. इच्छुकानी त्वरित संपर्क साधावा.
१. समाजसेवेची आवड २. जनसंपर्क ३. स्मार्ट फोन असणे आवश्यक ४. सोशल मीडियाचा वापर करता येणे
संपर्क: ९४२२६६००७७
जिल्हा प्रतिनिधी: अजय भांगे, रमेश गुळभिले, संतोष निकम

अचानक आले थंड वारे, तापमानात घट, राज्यातील वातावरणात का झाला बदल

बाष्पयुक्त वाऱ्यांमुळे आकाश अंशतः ढगाळ राहिले. त्यामुळे मुंबईतील तापमानात घट झाली आहे. कुलाब्यात २३.३ आणि साताक्रुजमध्ये २४.४ अंश सेल्सिअसची नोंद झाली आहे. राज्याच्या किमान तापमानात घट झाली आहे. पुढील दोन दिवस मुंबई, पुणे शहरात गारवा जाणवण्याचा अंदाज आहे.

बईतील तापमानात घट झाली आहे. कुलाब्यात २३.३ आणि साताक्रुजमध्ये २४.४ अंश सेल्सिअसची नोंद झाली आहे.

वातावरण अचानक का बदलले

मुंबईसह आणि किनारपट्टीवर दिवसभर आकाश अंशतः ढगाळ राहिल्यामुळे किमान तापमानात घट होऊन मुंबईत गारवा जाणवत आहे. उत्तरेकडून थंड वारे येत आहे. यामुळे मुंबईत सोमवारी पहाटेपासून थंडा वारे वाहू लागले आहे. उत्तर भारतात पश्चिम विक्षोभ म्हणजे उत्तरेकडून येणारा थंड हवेचा झंझावात सक्रिय आहे. हा थंड हवेचा प्रवाह अरबी समुद्रावरून वाटचाल करत मुंबईसह किनारपट्टीवर पोहोचला आहे. थंड वाऱ्याने आपल्या सोबत अरबी समुद्रातील बाष्प वाहून आणले आहे. त्यामुळे किनारपट्टीवर थंड वारे वाहत असून, हवेत बाष्पाचे प्रमाण वाढले आहे.

बाष्पयुक्त वाऱ्यांमुळे आकाश अंशतः ढगाळ राहिले. त्यामुळे मुंबईतील तापमानात घट झाली आहे. कुलाब्यात २३.३ आणि साताक्रुजमध्ये २४.४ अंश सेल्सिअसची नोंद झाली आहे. राज्याच्या किमान तापमानात घट झाली आहे. पुढील दोन दिवस मुंबई, पुणे शहरात गारवा जाणवण्याचा अंदाज आहे. या ठिकाणी अलर्ट जारी केला आहे. राज्यात सोमवारी पुन्हा पावसाचा प्रवास होऊ शकतो. अकोल, अमरावती, नागपूर, गोंदिया या जिल्ह्यांमध्ये पाऊस पडणार आहे. तसेच मुंबई किनारपट्टी आज सोमवारी तुरळक ठिकाणी हलक्या सरी पडण्याचा अंदाजही आहे. मुंबईतील पाहणी जळगावातील पारोळा तालुक्यात अवकाळी पाऊस, गारपट्टीमुळे मोठ्या प्रमाणावर शेतपिकाचे तसेच फळबागांच्या नुकसान झाले आहे. या नुकसानग्रस्त भागाची राज्याचे मदत व पुनर्वसन मंत्री अनिल भाईदास पाटील यांनी पाहणी केली. या दौऱ्यात मंत्री अनिल पाटील यांनी पारोळा तालुक्यातील हिवरखेडे, मोडाळे, करंजी, पिंपळभैरव, बहादरपूर, शिरसोदे, शेवगे बु., महाळपूर, कंकराज, भिलाळी, कोळपिंप्री, रत्नापिंप्री, शेळावे खु., शेळावे बु. या गावांना भेट दिली.

राज्यात गेल्या आठवड्यापासून वातावरणात बदल झाला आहे. विदर्भ आणि खानदेशात अवकाळी पाऊस आणि गारपट्टी झाली. त्यामुळे शेतातील रबी पिकांचे मोठे नुकसान झाले आहे. आता नुकसानीची पंचनामे सुरु झाले आहेत. ४ मार्च रोजी राज्यातील काही जिल्ह्यांमध्ये पावसाचा यलो अलर्ट दिला आहे. त्यात उत्तरेकडून येणाऱ्या थंड हवेचा झंझावात सक्रिय असल्याने मुंबईसह किनारपट्टीवर थंड वारे वाहत आहेत. तापमानात घट झाली आहे.

राज्यात गेल्या आठवड्यापासून वातावरणात बदल झाला आहे. विदर्भ आणि खानदेशात अवकाळी पाऊस आणि गारपट्टी झाली. त्यामुळे शेतातील रबी पिकांचे मोठे नुकसान झाले आहे. आता नुकसानीची पंचनामे सुरु झाले आहेत. ४ मार्च रोजी राज्यातील काही जिल्ह्यांमध्ये पावसाचा यलो अलर्ट दिला आहे. त्यात उत्तरेकडून येणाऱ्या थंड हवेचा झंझावात सक्रिय असल्याने मुंबईसह किनारपट्टीवर थंड वारे वाहत आहेत. तापमानात घट झाली आहे.

रमेश गुळभिले बीड लोकसभा लढवणार

वादळवार्ता/केज लोकसभेच्या निवडणुका तोंडावर असताना सामाजिक कार्यकर्ते ज्येष्ठ पत्रकार व माहिती कार्यकारी अधिकारी संघटनेचे गुळभिले हे निवडणूक लढवणार असून सर्वसामान्यांचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी मी ही निवडणूक लढवत असून सर्व समाजाचा पाठिंबा मिळणार असल्याचे त्यांनी बोलताना सांगितले बीड लोकसभा मतदार संघात लोकसभेची रणधुमाळी वाढत असताना भारतीय जनता पार्टी राष्ट्रवादी काँग्रेस व इतर पक्षात निवडणूक लढविण्यासाठी उमेदवार आपली प्रतिष्ठापनाला लावत असताना सर्वसामान्य नागरिकांसाठी रणांगणात उतरणार असून सर्वसामान्य जनतेचे प्रश्न सोडविण्यासाठी लोकसभेत मी

प्रयत्न करीन तसेच सध्या चालू असलेले माणसातलं वातावरण या राजकीय पक्षांनी अतिशय गढूळ करून टाकलेले असून सर्व समाजांना सोबत घेऊन ही निवडणूक मी लढत असून माझ्यासोबत सर्व संघटना सर्व जातीय संघटना धार्मिक संघटना याचबरोबर सामाजिक संघटना माझ्यासोबत आहेत हे त्यांनी आवर्जून सांगितले असून राजकारणात भारतीय जनता पार्टी शिवसेना राष्ट्रवादी काँग्रेस काँग्रेस व इतर पक्ष हे आपले मतासाठी सर्वसामान्य जनतेत तेढ निर्माण करून विनाकारण असतोष निर्माण करत आहेत सर्वसामान्यांचे प्रश्न बाजूला ठेवून फक्त राजकारण करण्यात हे पक्ष गुंतलेले असल्यामुळे मी लोकसभा निवडणूक लढवण्याचा

निर्णय घेतला आहे बीड जिल्ह्यातल्या सर्व मित्र परिवारासोबत चर्चा केली असून त्यांनी लोकसभा निवडणूक लढवण्यासाठी सहकार्य करणार असल्याचे सांगितले माझ्यासोबत तन-मन-धनाने बीड जिल्ह्यातील प्रत्येक गावातील सर्वसामान्य नागरिक सोबत असल्याचे रमेश सांगितले सर्वसामान्य लोकांच्या मूलभूत गरजा स्वातंत्र्याच्या ७५ वर्षांनंतर ही तशाच आहेत शेतकऱ्यांचे प्रश्न शैक्षणिक प्रश्न व्यावसायिक प्रश्न बेरोजगारी या सर्व विषयांवर मी काम करणार असून बीड जिल्ह्याची ओळख हे लघु उद्योगासाठी तयार करणार व बीड जिल्हा हा जागतिक पातळीवर व्यावसायिक हब म्हणून निर्माण करणार असल्याचे बोलताना त्यांनी सांगितले

धास्तर येथे रविवारी होणाऱ्या तिसऱ्या बौद्ध धम्म परिषदेस हजारोच्या संख्येने उपस्थित रहा :- डॉ जितेंद्र ओव्हाळ

वादळवार्ता/किल्ले धारूर धास्तर येथे दि.३ मार्च रविवार रोजी येथील मोंडा मैदान या ठिकाणी तिसऱ्या बौद्ध धम्म परिषदेचे आयोजन केले असल्याची माहिती डॉ बाबासाहेब आंबेडकर विकास मंच अध्यक्ष डॉ जितेंद्र ओव्हाळ यांनी शनिवारी प्रसिद्धी पत्रकारांमार्फत दिली आहे. याबाबत प्रसिद्धीस दिलेल्या पत्रकात डॉ. जितेंद्र ओव्हाळ यांनी सांगितले की, या पूर्वी दोन बौद्ध धम्म परिषदा यशस्वीरित्या पार पडल्या ,तालुक्यात बौद्धधर्म वातावरण निर्माण होऊन घराघरात तथागत गौतम बुद्ध यांचे प्रेरणादाई विचारांचा प्रचार प्रसार करण्यासाठी या धम्म परिषद आयोजित केली असल्याची माहिती डॉ जितेंद्र

ओव्हाळ यांनी दिली असून या परिषदेस भदनेत डॉ खेमधर्मो महाथेरो यांच्या सह भदनेत शरणानंद महाथेरो भदनेत शिवली धम्म देसणा देणार आहेत तसेच प्रमुख मार्गदर्शन डॉ राजरत्न आंबेडकर हे करणार आहेत. या साठी तालुक्यातील धम्मप्रेमी बांधवांनी धारूर येथील मोंडा मैदान येथे दि.३ मार्च रविवार रोजी होत असलेल्या तिसऱ्या बौद्ध धम्म परिषदेस हजारोच्या संख्येने उपस्थित राहण्याचे आवाहन डॉ जितेंद्र ओव्हाळ ,सनी गायसमुद्रे ,राकेश शिरसाठ ,अनिल गायकवाड , श्रीपती ओव्हाळ, महेंद्र गायसमुद्रे, अमोल शिरसाठ, तुषार भालेराव, महेश शिरसाठ, रवी गायसमुद्रे यांनी केले आहे.

शिक्षिका शर्मिला महेंद्र गावंड राज्य स्तरीय नारी सन्मान पुरस्काराने सन्मानित.

उरण/विठ्ठल ममताबादे स्टेट यूनिव्हर्सिटी अँड रिसर्च फाऊंडेशन अर्थात सर फाऊंडेशन यांच्या वतीने राज्यस्तरीय नारी शक्ती सन्मान सोहळा सोलापूर येथे आयोजित केला गेला. प्रत्येक जिल्ह्यातून एक अशा ३५ महिलांचा सन्मान या कार्यक्रमाच्या निमित्ताने करण्यात आला.शैक्षणिक क्षेत्रात वेगवेगळ्या उपक्रमात सहभाग घेवून अध्यापन करणाऱ्या तसेच

शैक्षणिक व्हिडिओ निर्मिती करून अध्यापन सोपे करून मुलांच्यात आनंद निर्माण करणाऱ्या होतकरू महिलांचा सन्मान या कार्यक्रमाच्या निमित्ताने केला गेला.या मध्ये रायगड जिल्ह्यातून उरण तालुक्यातून शर्मिला महेंद्र गावंड यांना सन्मानित करण्यात आले.कोरोना काळापासून त्यांनी विद्यार्थ्यांच्या साठी वेगवेगळे उपक्रम राबवून व्हिडिओच्या माध्यमातून

स्वतःच्या युट्यूबच्या माध्यमातून आनंददायी शिक्षण देण्याचे काम या माध्यमातून केले.शिक्षण क्षेत्रातील त्यांच्या या आदर्श कार्याची दखल घेत त्यांना द्रोणगिरी युवा पुरस्कार, शिक्षक परिषदेच्या वतीने आदर्श शिक्षक पुरस्कार, शिक्षक संघ उरण च्या वतीने आदर्श शिक्षिका पुरस्कार असे विविध पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले आहे.सोलापूर येथे

राज्य स्तरीय नारी सन्मान पुरस्कार सोहळ्यात शर्मिला गावंड यांना राज्यस्तरीय नारी सन्मान पुरस्कार देवून गौरविण्यात आले आहे. या कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून छत्रपती संभाजी नगरचे जिल्हाधिकारी दिलीप स्वामी , सोलापूरचे मनपा आयुक्त शीतल वुगले - तेली , डॉ. सुहासिनी शहा, श्रीम भाग्यश्री बिले क्रीडा अधिकारी यांच्या उपस्थितीत

हा सोहळा सोलापूर येथील किलोस्कर सभागृह हिराचंद नेमचंद वाचनालय येथे मोठ्या उत्साहात उत्तम प्रतिसादात संपन्न झाला.रायगड जिल्ह्यातून एकमेव उमेदवार असलेल्या शर्मिला महेंद्र गावंड यांना राज्यस्तरीय नारी सन्मान पुरस्कार मिळाल्याने त्यांच्यावर सर्वच स्तरातून शुभेच्छा व अभिनंदनाचा वर्षाव होत आहे.

संपादकीय

प्रेरक व्यक्तीचित्रण : नर्मदाकाठची माणसे

विविध कवींनी नद्यांची स्तोत्रे गायिलेली आहेत. जगन्नाथ पंडिताने गंगालहरीमधून गंगेला आळविले. एकेका श्लोकासोबत गंगा एकेक पायरी वर चढली आणि जगन्नाथाचा उद्धार केला. शंकराचार्यांनी नर्मदाकाठच्या माध्यमातून माता नर्मदाबाबतचा भक्तीभाव व्यक्त केलेला आहे. कित्येकांनी आपले आयुष्य नदीकिनारी घालविलेले आहे. नदीकाठच्या लोकांचे जीवन निर्मळ आणि पवित्र बनविण्यासाठी जीव वाहून घेतले आहे. अशाच देवी नर्मदेविषयी अपार श्रद्धाभाव बाळगून आपल्या जीवनयज्ञाची समिधा नर्मदेच्या भक्तीकुंडात अर्पण करण्याची नर्मदेच्या लेकरांची व्यक्तीचित्रे प्रतिभावान युवालेखक सुनिल पांडे यांनी 'नर्मदाकाठची माणसे' या ग्रंथात रेखाटली आहेत. लिहिणारा कोणी त्रयस्थ व्यक्ती असेल, तर त्या लिखाणात एक प्रकारचा कोरडेपणा येतो. परंतु सुनील पांडे स्वतःला नर्मदेचा पुत्र म्हणवतात. त्यामुळे पुस्तक वाचताना त्यांच्या शब्दांत स्वाभाविक आपुलकीचा जिवाळा जाणवतो. एका आंतरिक ओलाव्याने भरलेले आणि भारलेले व्यक्तीचित्रण म्हणजे सुनिल पांडे लिखित 'नर्मदाकाठची माणसे' हा ग्रंथ. आदि शंकराचार्यांपासून ते एका बस स्टॅण्डवर एका अनोळखी प्रवाशाला मदत करणार्या दिलखुलास अल्लड नर्मदेच्या लेकीपर्यंत असणारा विविधरंगी नर्मदा भक्तांचा जीवनपट या ग्रंथातून उलगडत जातो. भक्त म्हटले की, आपल्या डोक्यात एक ठराविक कल्पना असते. तशी ही व्यक्तीचित्रणे नाहीत. सुरुवातीलाच 'सौंदर्यवती नर्मदा' या जगद्विख्यात ग्रंथांचे लेखक अमृतलाल वेगड यांचे चरित्रदर्शन होते. अमृतलाल वेगड पेशाने शिक्षक. त्यांच्या लिखाणाविषयी लेखक सुनील पांडे लिहितात, "चांगल्या लेखनाचे वैशिष्ट्य म्हणजे ती पुस्तके आपल्याला विचार करायला भाग पाडतात. आपला दृष्टीकोन बदलतात. आपण वाचन का करतो? फक्त मनोरंजन म्हणून?... तर ह्याच उत्तर म्हणजे जे पुस्तक आपल्याला एक नवी दृष्टी देते. आपल्या अनुभवाच्या कक्षा रुंदावते. आपल्या मनात एक चिमुकली पणती तेववून जाते... अशी पुस्तके हे खरे साहित्य." अमृतलाल वेगड यांनी लिहिलेल्या पुस्तकांचे मराठी अनुवाद करणार्या मिनल फडणीस यांचे व्यक्तीचित्रही मोठे मनोहारी पद्धतीने रेखाटलेले आहे. मुळात लेखिका किंवा अनुवादक नसणार्या मिनल यांना 'सौंदर्य की नदी नर्मदा' हे पुस्तक इतके आवडले की, त्यांनी थेट अमृतलाल वेगड यांना पत्र पाठवून त्यांचा मराठी अनुवाद करण्याची परवानगी मागितली. ती अर्थातच मिळाली आणि मराठी साहित्यात एका महत्वाच्या

विषयावरच्या उत्तम पुस्तकाची भर पडली. 'नर्मदा परिक्रमा एक अंतर्गता' या ग्रंथाच्या लेखिका महाराष्ट्रकन्या भारती ठाकूर यांचे चरित्रचित्रणही प्रेरणादायी आहे. नर्मदेच्या किनाऱ्याचे सौंदर्य आणि संस्कृती पाहण्यासाठी गेलेल्या भारती ठाकूर आपली केंद्र सरकारची नोकरी आणि घरदार सोडून नर्मदाकिनारी मंडलेश्वर येथेच राहिल्या. तिथे आज १४०० शालाबाह्य मुलांसाठी 'नर्मदालय' नावाने शाळा चालवतात. आपल्याच स्वार्थाच्या वर्तुळात जीवनभर फिरणार्या तुम्हा-आम्हा वाचकांसाठी हे विलक्षण प्रेरणादायी आहे. दिवसातून तीन वेळा फक्त तीन ऑजळी पाणी घेऊन, अनवाणी पायाने तीन-तीन नर्मदा परिक्रमा करणार्या माई कुंटेबद्दल वाचताना आपल्याला आपल्या खुजेपणाची प्रकृती जाणीव होते. त्यांना अश्रुत्याम्याचे दर्शन झाल्याचेही सुनील पांडे लिहितात. बडोद्याजवळच्या चंदनाचा पाऊस पडणार्या जागेविषयी वाचताना आपली मती गुंग होते. तेरा कोटी जपानुष्ठान करणार्या सद्गुरू श्री श्रीराम महाराजांविषयाचा लेखही वाचनीय आहे. सद्गुरूंच्या आज्ञेशिवाय मी काही लिहिणार नाही, असे म्हणणारे प्रतापे महाराज मनाला भावतात. सुरुवातीला परिक्रमावासियांना लुटण्यासाठी भिल्लाना मदत करणारे हिरालाल रावत, आता नर्मदा परिक्रमा करणार्यांची सेवा करताहेत. त्यांचे मनःपरिवर्तन वाचयला मजा येते. अन्नपुरणा प्रसन्न असतानाही आपल्या सिद्धी जनलोकांपासून झाकून ठेवणारे लखनगिरी महाराज आभाळाएवढ्या उंचीचे वाटतात. प्रतिभा चितळे आणि सुधीर चितळे हे दांपत्य वर्षाला किमान तीन हजार परिक्रमावासियांच्या भोजन आणि मुक्कामाची व्यवस्था करतात. हे सगळं कुठपर्यंत चालणार असं विचारल्यावर ते म्हणतात, "जवळचा पैसा आणि अंगातलं बळ यापैकी काहीही संपलं की, तिथं थांबायचं." तुम्ही कितीही पैसे दिलेत, तरी फक्त दहाच रुपये घेणारे सियाराम बाबा मनात घर करतात. सरकारने दिलेले दोन कोटी पंचावन्न लाख रुपये आदिवासींच्या विकासासाठी दान करणारे सियाराम बाबा जगातले सर्वात श्रीमंत व्यक्ती वाटतात. इव्हेंट मॅनेजमेंटच्या क्षेत्रात विश्वभर 'बिझनेस वुमन' म्हणून लौकिक असताना, नदी स्वच्छतेबद्दल लोकांना जागरूक करणार्या वॉटर वूमन क्षिप्रा पाठक. त्यांच्यावरील लेखातील दोनतीन वाक्ये देण्याचा मोह होतो आहे. "दिवसातील २४ तासांपैकी एक तास तरी आपण देवासाठी द्यायला हवा. तरुण पिढी आपल्या फॅशन, करियर आणि कपड्यांबद्दल जितकी जागरूक आहे,

बालहक्काची पायमल्ली होताहे, त्याचे काय?

(राष्ट्रीय बालहक्क संरक्षण आयोग स्थापना दिन विशेष.)

बाल हक्क संरक्षण आयोग अधिनियम- २००५ या कायद्यांतर्गत दि.५ मार्च २००७ साली राष्ट्रीय बाल हक्क संरक्षण आयोग म्हणजेच एनसीपीसीआर अर्थात नॅशनल कमिशन फॉर प्रोटेक्शन ऑफ चाईल्ड राईट्स याची स्थापन करण्यात आली. हा आयोग महिला व बाल विकास मंत्रालयांतर्गत कार्यरत आहे. या आयोगाशी समांतर संपूर्ण देशात आरटीई- राइट टू एज्युकेशन ॲक्ट- २००९ लागू करण्यात आला आहे. त्यात ६ ते १४ वर्षे वयोगटातील सर्व बालकांना मोफत व सक्तीने शिक्षण दिले जावे, अशी तरतूद केली आहे, मात्र क्रमिक पुस्तके व गणवेश एसटी आणि एससी जात संवर्गातील मुलांनाच दिले जातात. इतर मागास व बिगर मागास संवर्गातील मुलांना वगळून वंचित ठेवले जात आहे. मग कुठे गेला बालहक्क कायदा? असा सवाल करण्यास जनतेला भाग पाडले जात आहे, हे या आयोगापुढे खरे आव्हान म्हणावे लागेल. याविषयीची अभ्यासपूर्ण सखोल माहिती अलककार- श्री कृष्णकुमार गोविंदा निकोडे गुरुजी यांच्या शब्दशैलीतून... संपादक.

आयोगाच्या या कार्य स्वरूपात अधिनियमाचे निर्धारित प्रकार- अ) मुलांसाठीच्या संरक्षण कायद्यातल्या कुठल्याही सुरक्षा उपायांची पडताळणी आणि त्याच्या फेर तपासणीसाठी आणि प्रभावी कार्यान्वयासाठीचे उपाय सुचविणे आणि केंद्र सरकार समोर ते सादर करण्यासाठी आणि या कामांवर लक्ष ठेवण्यासाठीचे सुरक्षा उपाय; आ) आतंकवाद, हिंसा, दंगे, प्राकृतिक आपदा, घरेलू हिंसा, एचआईवी- एड्स, चोऱ्या, दुर्व्यवहार, यातना आणि शोषण, वेश्यावृत्ती आणि अश्लील साहित्य अशा गोष्टी ज्यामुळे मुलांचे जीवन प्रभावित होते, आदी कारणांचा अभ्यास करणे व त्यावर उपाय शोधणे; इ) मुलांच्या जीवनात येणाऱ्या संकटांसंबंधीत असलेल्या गोष्टींमध्ये लक्ष घालणे व संकटात सापडलेली, परिवारांपासून हरवलेली किंवा परिवारविहीन मुले आणि तुरुंगात असलेली मुले यांच्या पुनर्वसनाचे काही उपाय शोधणे; ई) समाजाच्या विभिन्न विभागांतील मुलांच्या अधिकारांचा व साक्षरतेचा प्रचार करणे आणि त्यांच्यासाठी असलेल्या या अधिकारांच्या सुरक्षा उपायांची त्यांना जाणीव करून देणे; उ) केंद्र सरकार किंवा

कुठलेही राज्य सरकार किंवा इतर अधिकारांच्या अधिपत्या खाली येणारी बाल सुधारगृहे, कुठलीही शैक्षणिक संस्था यांवर लक्ष ठेवणे, त्यावर लक्ष ठेवण्याची कारणे शोधणे किंवा मुलांच्या कोणत्याही राहण्याच्या ठिकाणांवर लक्ष ठेवणे; जेथे मुलांना सुधारण्यासाठी किंवा संरक्षणासाठी ठेवून घेतले जाते. ऊ) मुलांच्या अधिकारांच्या उल्लंघनाची चौकशी आणि अशा मामल्यांमधील कार्यवाही सुरू करण्याचे उपाय आणि स्वप्रेरणेशी संबंधित मामल्यांची सूचना. ए) मुलांना अधिकारांपासून वंचित आणि त्यांच्या अधिकारांचे उल्लंघन. ऐ) मुलांच्या संरक्षण आणि विकासाच्या कायद्यांचे गैरप्रकार. ओ) गैरनीती निर्णयांची मते, दिशानिर्देश, त्याबद्दलची मते, मुलांच्या विकासाची हमी आणि अशा मुलांची सोडवणूक. औ) अशा मामल्यांना योग्य अधिकाऱ्यांपर्यंत पोहोचवणे अथवा मांडणे. अं) येणाऱ्या संधींचा अभ्यास करण्यासाठी, अन्य अंतरराष्ट्रीय उपकरणे आणि अस्थित्वात असणाऱ्या योजनांचे वेळोवेळी फेरविचार करण्यासाठी, मुलांच्या हक्कावर आधारित इतर घडामोडी, मुलांच्या हिताकरीता व त्यांच्या विकासात मदत देण्यासाठी; अः) मुलांच्या हक्काच्या अस्तित्वात असलेल्या कायद्यांचा, योजनांचा अभ्यास करणे व त्या व्यवहारांचे अनुपालन करणे. मुलांवर आधारित असलेल्या योजनांच्या कोणत्याही मुद्द्यांवर चौकशी करणे, त्यावर आलेख तयार करणे आणि मुलांच्या हक्काच्या बाल अधिकार कायद्यावर टिपणी करणे; क) मुलांच्या कामावर गंभीरतेने विचार करणे, मुलांसाठी काम करणाऱ्या संस्था व सरकारी खाते यांना पाठींबा देणे; ख) मुलांच्या अधिकारांबद्दल सुक्ष्मज्ञान किंवा सर्व माहितीचा प्रसार करणे; ग) मुलांच्या माहितीचे संकलन व चौकशी करणे; घ) मुलांच्या हक्कांची माहिती शाळांच्या अभ्यासक्रमांमध्ये, शिक्षक प्रशिक्षणांमध्ये आणि मुलांच्या व्यक्तिगत शिक्षणामध्ये प्रसारित करणे; असे आहेत. आयोगाच्या संरचनेत ३ वर्षांच्या कालावधीसाठी केंद्र सरकारद्वारे खालील सभासदांचा समावेश करण्यात येतो- १) अध्यक्ष, जो प्रसिद्ध असेल आणि मुलांच्या विकासासाठी खास काही काम केलेले असेल. २) शिक्षणक्षेत्रात, मुलांचे आरोग्य, विकास, किशोर न्याय, टाकलेल्या वा दुरावलेल्या मुलांबद्दल काळजी असणारे, दिव्यांग- अपंग, बाल कामगार, बाल मनोविज्ञान आणि

मुलांसाठीचे कायदे जाणणारे, याबाबत अनुभव, प्रसिद्धी, अखंडता, स्थैर्य आणि क्षमता असलेले ६ सभासद असतील. ३) सचिवालय सदस्य, जो संयुक्त सचिवाच्या खालोखाल नसेल. ४) वयोमर्यादा ही अध्यक्ष यांसाठी ६५ वर्षे तर सदस्यांसाठी ६० वर्षे आहे. ५) पुनर्नियुक्ती दोन पेक्षा जास्त वेळा नियुक्ती करता येत नाही. या आयोगाला खालील सर्व सिव्हील कोर्टांचे आणि खासकरून पुढील मुद्द्यांवर आधारित हक्क असतील: अ) भारताच्या कोणत्याही भागातील कोणत्याही व्यक्तिवर शपथ लादणे आणि ती लागू करणे; आ) कोणत्याही दस्ताएवजांचा शोध व त्याचे उत्पादन; इ) कायदेशीर बाबी व साक्षीची मागणी करणे; ई) कोणत्याही सार्वजनिक माहितीची किंवा कोणत्याही कायदेशीर कार्यालयातून प्रतींची मागणी; उ) आयोगाच्या दस्ताएवजांच्या पाहणीसाठी साक्षीदार नेमणे, हे आहेत. आयोगाच्या मुख्य अधिकार्यांमधून एक अधिकारी बाल हक्काच्या तक्रारींवर चौकशी करतो. आयोगाला बाल हक्कांच्या काही गंभीर तक्रारींवर स्वतः लक्ष घालावे लागते. त्यावर परिणाम करणाऱ्या कारणांचा शोध लावावा लागतो. बाल हक्काबद्दल त्यांना आनंदाने प्राप्त करवून दिली पाहिजे. १) संविधानाच्या ८व्या सूचिप्रमाणे तक्रारी या आयोगाकडे कोणत्याही भाषेत दिल्या जाऊ शकतात. २) अशा तक्रारींवर कोणतेही दर आकारले जाऊ नये. ३) तक्रारीच्या कारणाचे स्वरूप स्पष्ट व कारणाचे संपूर्ण स्पष्टकरण केलेले असावे. ४) आयोग पुढील माहिती किंवा शपथपत्र गरज भासल्यास काढू शकते. तक्रार करताना कृपया तक्रारीत खालील बाबी आल्या आहेत ना याची खात्री करून घ्यावी: तक्रार स्वच्छ आणि सुपाठ्य असावी, तक्रार अस्पष्ट, अनाम आणि खूप नांवांची नसावी. अशा प्रकारच्या तक्रारींवर कोणतीही फी आकारली जाऊ नये. नमूद केलेला मुद्दा हा कोणत्याही नागरिक विवादाशी जसे जमीन-जुमला हक्क, संविदागत दायित्व यांच्याशी संबंधीत नसावा. नमूद केलेला मुद्दा सेवांशी संबंधीत नसावा. तक्रारीचा मुद्दा कोणत्याही अन्य आयोगासमोर आधी मांडलेला नको किंवा तो कोणत्याही आयोगात, कायद्यात, कोर्टात वा आधिकरणात अडकलेला नसावा. आयोगाच्या वतीने मुद्दा अजून सिद्ध झालेला नसावा. आयोगाच्या

आवाक्याबाहेर किंवा काही इतर कारणास्तव आवाक्याबाहेर गेलेला मुद्दा असता कामा नये. आयोगाची कार्ये- बाल हक्क संरक्षणासाठी सध्या अस्तित्वात असलेल्या कायद्यांतर्गत उपलब्ध संरक्षणाची तपासणी, परीक्षण करणे व त्यांच्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी शिफारशी करणे. लहान मुलांना हक्काचा उपभोग घेण्यापासून रोखणार्या कारणांची तपासणी करणे व त्याबाबत योग्य उपाययोजना सुचवणे. बाल हक्कांबाबत जागृती घडवून आणणे. बालसुधार गृहांची तपासणी करणे व गरज असल्यास संबंधित अधिकाऱ्यांना उपाय सुचविणे. बाल हक्क उल्लंघनाच्या घटनांची चौकशी करणे आणि संबंधित अधिकाऱ्यांना कारवाई सुरू करण्याची शिफारस करणे. आदी सांगता येतील. बालहक्क संरक्षण आयोग स्थापन करणारे महाराष्ट्र हे पहिले राज्य आहे. महाराष्ट्र बालहक्क संरक्षण आयोगाची स्थापना जुलै २००७मध्ये झाली. बाल हक्क संरक्षण आयोग अधिनियम- २००५ या कायद्यांतर्गत दि.५ मार्च २००७ साली राष्ट्रीय बाल हक्क संरक्षण आयोग म्हणजेच एनसीपीसीआर अर्थात नॅशनल कमिशन फॉर प्रोटेक्शन ऑफ चाईल्ड राईट्स याची स्थापन करण्यात आली. हा आयोग महिला व बाल विकास मंत्रालयांतर्गत कार्यरत आहे. या आयोगाशी समांतर संपूर्ण देशात आरटीई- राइट टू एज्युकेशन ॲक्ट- २००९ लागू करण्यात आला आहे. त्यात ६ ते १४ वर्षे वयोगटातील सर्व बालकांना मोफत व सक्तीने शिक्षण दिले जावे, अशी तरतूद केली आहे, मात्र क्रमिक पुस्तके व गणवेश एसटी आणि एससी जात संवर्गातील मुलांनाच दिले जातात. इतर मागास व बिगर मागास संवर्गातील मुलांना वगळून वंचित ठेवले जात आहे. मग कुठे गेला बालहक्क कायदा? असा सवाल करण्यास जनतेला भाग पाडले जात आहे, हे आज या आयोगापुढे खरे आव्हान म्हणावे लागेल. !! राष्ट्रीय बालहक्क संरक्षण आयोग चिरायू होवो !!

श्री कृष्णकुमार गोविंदा निकोडे गुरुजी. मु. पो. ता. जि. गडचिरोली फक्त वॉट्सअप- ९४२३७९४८८३.

